

DEMOGRAFSKA KRETANJA I POSLJEDICA STARENJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE

Božić-Bakušić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:437783>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**DEMOGRAFSKA KRETANJA I POSLJEDICA
STARENJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE
HRVATSKE**

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Lana Kordić

Student:

Petra Božić-Bakušić

Split, rujan, 2021. godina

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Problem istraživanja	1
1.2. Ciljevi rada	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada	2
2. DEMOGRAFSKA TRANZICIJA.....	3
2.1. Predtranzicijska etapa.....	4
2.2. Etapa demografske tranzicije	4
2.3. Posttranzicijska etapa	5
2.4. Demografska tranzicija u Hrvatskoj	6
2.4.1. Praćenje kretanja stanovnika u Republici Hrvatskoj.....	7
2.4.2. Prirodno kretanje stanovništva	10
2.4.3. Stanovništvo prema spolu i starosti	13
2.4.4. Stanovništvo prema nacionalnosti i vjeri	16
2.4.5. Struktura stanovništva prema obrazovanju	17
3. MIGRACIJE I RH.....	19
3.1. Vanjske migracije u Hrvatskoj	20
3.2. Unutarnje migracije u Hrvatskoj	24
3.3. Iseljavanje iz Hrvatske nakon pristupa Europskoj uniji	26
4. UTJECAJ DEMOGRAFSKIH PROMJENA NA GOSPODARSTVO RH	28
4.1. Posljedica starenja stanovništva RH.....	28
4.2. Utjecaj procesa starenja na tržište rada	29
4.3. Utjecaj procesa starenja na javne prihode i rashode u RH	30
4.4. Budućnost gospodarskog razvoja	30
4.5. Projekcije Hrvatske do 2051. godine.....	31
5. ZAKLJUČAK.....	34
6. LITERATURA	35
POPIS TABLICA	37
POPIS SLIKA	38
SAŽETAK.....	39
SUMMARY	40

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja ovog rada je nepovoljna demografska slika Hrvatske uzrokovana mnogim nezadovoljavajućim demografskim čimbenicima koji su ostavili trag na gospodarstvo Republike Hrvatske. Hrvatska se već godinama bori sa prirodnom depopulacijom bilježeći velik udio starijeg stanovništva, nisku razinu fertiliteta te velike valove iseljavanja. Najveći problem predstavlja proces starenja stanovništva koji vodi do drugih nepovoljnih gospodarskih i društvenih prilika. Domovinski rat, bolesti, svjetske ekonomske krize, ali i neravnomjerna nerazvijenost zemlje samo su neki od razloga velikih iseljavanja ponajviše mladih i visokoobrazovanih stanovnika. Svi navedeni čimbenici ostavili su trag na prirodnom prirastu koji je negativan već desetljećima. Kako bi spriječili negativan demografski trend nužno je što prije osvijestiti se te poduzeti pravovaljane mjere i politike koje će poboljšati ukupnu sliku Hrvatske, kako demografsku tako i gospodarsku i društvenu.

1.2. Ciljevi rada

Cilj rada je prikazati demografsku tranziciju Hrvatske odnosno njeno ukupno, prirodno i mehaničko kretanje kroz godine te istražiti problem i uzroke demografskog starenja ali i utjecaj svih demografskih promjena na gospodarstvo Republike Hrvatske. Također, cilj je istražiti predviđanje budućih demografskih promjena te mjere koje se trebaju poduzeti kako bi se stanje poboljšalo.

1.3. Metode rada

Za pisanje rada korišteni su sekundarni izvori podataka iz stručnih i internetskih članaka te su korištene metoda deskripcije, komparacije, kompilacije, statistička metoda, metoda analize i indukcije.

Metoda deskripcije je postupak opisivanja činjenica, procesa i predmeta te empirijskih potvrđivanja njihovih odnosa i veza. Metoda komparacije je metoda uspoređivanja istih ili sličnih činjenica, pojava, procesa i odnosa kako bi se ukazala razlika u njihovom ponašanju intenzitetu. Metoda kompilacije predstavlja preuzimanje tuđih rezultata, opažanja, stavova i

zaključaka. Metoda analize podrazumijeva raščlanjivanje složenih pojmova na njegove jednostavne dijelove. Metoda indukcije je dolazak do općih zaključaka na temelju analize činjenica.

1.4. Struktura rada

Ovaj rad se sastoji od pet poglavlja zajedno s uvodom i zaključkom.

U uvodnom dijelu opisan je problem istraživanja završnog rada, ciljevi rada i metode koje su se koristile u radu.

U drugom poglavlju opisana je demografska tranzicija zajedno s trima tranzicijskim etapama općenito te je prikazana demografska tranzicija u Republici Hrvatskoj. Predočeno je ukupno i prirodno kretanje Hrvatske u posljednjih nekoliko godina te struktura stanovništva prema spolu, dobu, državljanstvu, vjeri i obrazovanju prema podacima iz popisa stanovništva 2011. godine.

Treće poglavlje prikazuje unutarnje i vanjske migracije u Republici Hrvatskoj prema podacima iz 2019. godine te razloge iseljavanja iz Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju, ali i općenito.

Četvrta cjelina opisuje utjecaj demografskih promjena na gospodarstvo Hrvatske uz naglasak na utjecaj demografskog starenja na tržište rada i javne prihode i rashode Republike Hrvatske. Prikazane su buduće projekcije Hrvatske do 2051. godine te je opisana budućnost hrvatskog gospodarstva.

U posljednjem dijelu rada je prikazan osvrt na cijeli rad i zaključak.

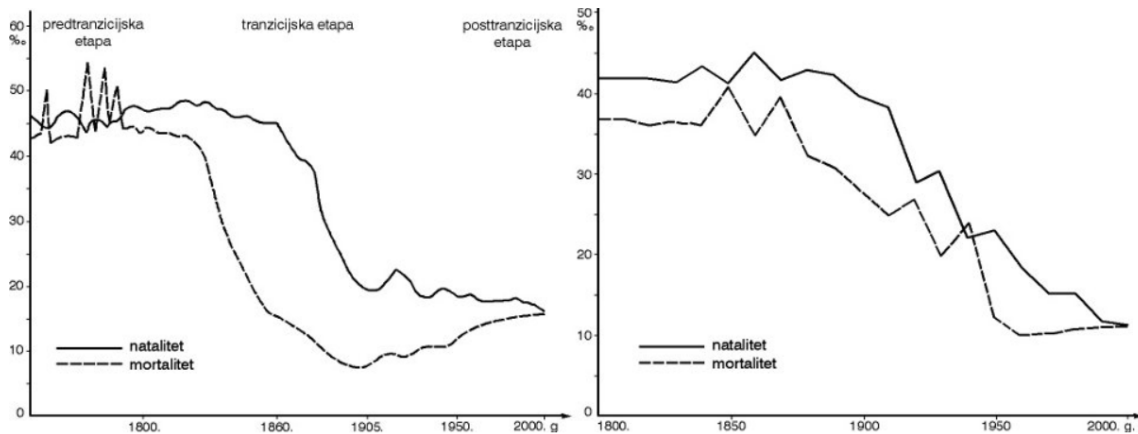
2. DEMOGRAFSKA TRANZICIJA

Demografska tranzicija prikazuje teoriju razvoja stanovništva kao proces etapnog razvoja od tradicionalne reprodukcije uz visoke stope nataliteta i mortaliteta koje je karakteristično za predindustrijsko društvo, do moderne reprodukcije u kojoj su dominantne niska stopa nataliteta i mortaliteta. Postoje tri tranzicijske etape koje su obilježile demografsku tranziciju. Demografska tranzicija u užem smislu predstavlja promjene prirodnog kretanja stanovništva, udio nataliteta i mortaliteta, te posljedice tih promjena na razvoj stanovništva i zemlje.¹

Demografska tranzicija prolazi kroz tri tranzicijske razvojne etape paralelno s ukupnim društveno-ekonomskim razvojem zemalja. Mnogi autori smatraju da je društveno-ekonomski razvoj uvjetovan industrijalizacijom i urbanizacijom potaknuo rast dohotka stanovništva te rast proizvodnosti rada što je dovelo do porasta životnog standarda odnosno razvoja stanovništva prvenstveno zapadne i sjeverozapadne Europe, a zatim i drugih zemalja. Warren S. Thompson, Frank W. Notestein te Adolphe Landry se nazivaju prvim osnivačima teorije razvoja stanovništva odnosno teorije demografske tranzicije čiji je proces od kraja 18. stoljeća do druge polovice 20. stoljeća zahvatio velik broj zemalja u razvoju. Razvojem stanovništva prvenstveno dolazi do smanjenja mortaliteta, a zatim nataliteta. Proces snižavanja nataliteta je u nekim zemljama trajao duže a u nekim zemljama kraće. Proces snižavanja mortaliteta a zatim i nataliteta obilježava prvu tranzicijsku etapu. Druga tranzicijska etapa započinje istovremenim padom stope mortaliteta i stope nataliteta o čemu će se više istražiti u nastavku.²

¹ Wertheimer-Baletić A. (2015.): Demografski tranzicijski procesi – kontinuitet ili diskontinuitet, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, str. 13.

² Enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža: Demografska tranzicija demografska tranzicija | Hrvatska enciklopedija (29.6.2021.)

Slika 1: Demografska tranzicija u zapadnoeuropskim zemljama i Hrvatskoj

Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=14512> (29.9.2021.)

2.1. Predtranzicijska etapa

Predtranzicijska etapa, prva etapa demografske tranzicije, zahvatila je razdoblje karakteristično naturalnom gospodarstvu gdje je dominirala agrarna proizvodnja i potrošnja. Prvu etapu karakteriziraju ekstremno visoke stope nataliteta i mortaliteta, oko 40 umrlih i novorođenih na 1.000 stanovnika. Stopa nataliteta (40%) doseže svoj biološki maksimum dok s druge strane, stopa mortaliteta kontinuirano oscilira uzrokovana prirodnim nepogodama, slabom mogućnosti prehrane stanovništva, epidemijama, ratu i kratkim životnim vijekom stanovništva. S obzirom da ovu etapu obilježavaju visok natalitet i visok mortalitet, stopa prirodnog prirasta iznosi nula, te se broj stanovnika ne mijenja.

2.2. Etapa demografske tranzicije

Etapu demografsku tranziciju karakteriziraju kako društvene promjene, tako i promjene u proizvodnji. Jedna od glavnih karakteristika ove tranzicijske etape je uvođenje kontracepcije koja je obilježila pad nataliteta i mortaliteta naspram predtranzicijske etape. Stopa nataliteta i mortaliteta u predtranzicijskoj etapi iznosila je preko 40% dok je u središnjoj tranzicijskoj etapi došlo do znatnog smanjenja mortaliteta i nataliteta, najprije ispod 14% a kasnije ispod 10%. Ovu demografska etapu dijelimo na: rana tranzicijska podetapa, središnja (centralna) podetapa i kasna tranzicijska podetapa.

Ranu tranzicijsku podetapu obilježava demografska ekspanzija odnosno prirodni porast stanovništva u vrijeme kada mortalitet pada ispod 30‰. Naglo smanjenje mortaliteta uvjetovano je prije svega dodatnim izvorima hrane, boljim higijenskim uvjetima života stanovništva, razvojem trgovine i transporta, rastom proizvodnosti te novim medicinskim otkrićima što je dovelo do povećanja zdravstvene zaštite (cjepiva, lijekovi, preventivna zaštita). Kako je mortalitet opadao, tako je stopa nataliteta ostala ista. Rana podetapa započela je polovicom 18. stoljeća, najprije u Francuskoj, a zatim i u drugim europskim zemljama početkom 19. stoljeća.

Druga podetapa demografske tranzicije, zvana centralna etapa, nastupila je kada je stopa nataliteta dugoročno pala ispod 30‰. Riječ *centralna* govori nam kako je to glavna etapa u tranzicijskim procesu. Glavna karakteristika ove etape je smanjivanje nataliteta što je dovelo do smanjenja prirasta stanovništva. Glavni razlog smanjenju stope nataliteta bila je modernizacija društva i ostale karakteristike modernizacije kao što su industrijalizacija, urbanizacija, poboljšanje zdravstvene usluge ali i razvoj obrazovanja stanovništva. Smatra se da je na pad stope nataliteta izravno utjecala modernizacija društva koja je sa sobom donijela trend smanjenja broja djece u obitelji s posljedicom smanjenja nataliteta. Već početkom 19. stoljeća javila se centralna tranzicijska podetapa koje je djelovala i u 20. stoljeću.

Kasna tranzicijska podetapa obilježava daljnji pad nataliteta ali u manjim postotcima naspram prethodne, centralne, etape te pad stope mortaliteta. Brži pad stope nataliteta u odnosu na pad mortaliteta obilježava povećanje starog stanovništva u ukupnom broju stanovnika što je postupno dovelo do pada prirodnog prirasta stanovništva. Smanjenjem prirodnog prirasta stanovništva postignuta je izjednačena stopa nataliteta i mortaliteta na niskoj razini koja dalje nastavlja padati naspram nulte razine. Veliku ulogu u padu nataliteta imalo je uvođenje kontracepcije ali i promjene u socijalnom i ekonomskom okruženju koje uvelike utjecale na planiranje obitelji.

2.3. Posttranzicijska etapa

Postranzicijsku etapu obilježavaju uravnotežene niske stope nataliteta i mortaliteta čiji je rezultat niski odnosno nulti prirodni prirast. Uzroci niskih stopa nataliteta i mortaliteta su postindustrijsko i postmodernizacijsko društvo koji sa sobom donosi novi stil života, novi način rada, nove ciljeve i moralne i etičke vrijednosti. Iznimno niska stopa fertiliteta (ispod 2,1 djeteta) te razina mortaliteta koja produžuje životni vijek čovjeka (do tada je bilo prosječno

75 godina) samo su neke od karakteristika ove tranzicijske etape. Već 1980-ih godina, nadalje i tijekom 1990-ih zabilježena je ispodprosječna stopa fertiliteta u zapadno europskim zemljama.

Demografske promjene u strukturi stanovništva pokazuju na postojanje tri solucije odnosa između stope nataliteta i stope mortaliteta. Prva solucija predstavlja nulti prirodni prirast stanovništva zvan prirodna stagnacija koju obilježava ravnoteža niske razine nataliteta i niske razine mortaliteta. Druga solucija rezultira prirodnim prirastom stanovništva uvjetovanim porastom stope nataliteta naspram stope mortaliteta te posljednja solucija, smanjenje stope nataliteta u odnosu na stopu mortaliteta, što u konačnici rezultira prirodnim smanjenjem prirasta stanovništva odnosno prirodnom depopulacijom.

2.4. Demografska tranzicija u Hrvatskoj

S obzirom da su se demografske promjene odvijale tijekom duljeg vremenskog perioda, podijeljene su na tri potperioda uvjetovana odvijanjem faza demografske tranzicije:

- Period prije početka tranzicije 1780. do 1880. godine
- Period tranzicije (mortaliteta i nataliteta, kao i ostalih demografskih obilježja)
- Period završetka demografske tranzicije 1940. do 1981. godine

Prema indeksu i stopi porasta broja stanovnika od 1780. do 1981. godine može se uočiti neravnomjernost u porastu broja stanovnika. Najviše stope rasta hrvatskog stanovništva zabilježene su krajem 19. te početkom 20. stoljeća (1890. godine stopa rasta iznosila je 13,1) dok su negativne stope rasta zabilježene poslije prvog i drugog svjetskog rata. Prosjek rasta stanovništva iznosio je 5,6 na tisuću stanovnika.³

Početak demografske tranzicije u Republici Hrvatskoj bilježi se 1880. godine padom stope mortaliteta ispod 30‰ (dotadašnji prosjek stope mortaliteta nije silazio ispod stope od 30‰). Centralna etapa demografske tranzicije započela je 1930-ih godina kada je došlo do pada opće stope nataliteta ispod 30‰ (30 živorođenih na 1000 stanovnika), nakon dugogodišnjeg zadržavanja stope nataliteta iznad 30‰, čak i za vrijeme „baby booma“. Za vrijeme središnje etape demografske tranzicije dolazi do stagnacije stope prirodnog prirasta stanovništva te udio starog stanovništva polako zamjenjuje dotadašnji dominirajući udio mladog stanovništva.

³ Gelo J.(1987.): Demografske promjene u Hrvatskoj od 1780. do 1981. godine, Globus, Zagreb, str.256

Dosegom stope mortaliteta ispod 15 umrlih na 1000 stanovnika 1950-ih godina zabilježen je početak demografskog starenja čije ubrzanje dostiže vrhunac 1980-ih godina padom opće stope nataliteta također ispod 15 ‰ (opća stopa ispod 15 živorođenih na 1000 stanovnika). Proces demografske tranzicije u Hrvatskoj je ubrzan je prvim i drugim svjetskim ratom te masovnim iseljavanjem mladog stanovništva koji su potakli tranziciju nataliteta i demografsko starenje hrvatskog stanovništva. Tranzicija stope mortaliteta uzrokovana je smanjenjem smrtnosti odraslog stanovništva te povećanjem udjela smrtnosti novorođenčadi i male djece do pete godine. Prema podacima, udio smrtnosti novorođenčadi i djece do pete godine života porastao je sa 48% 1880. godine na 50% 1910-ih godina te je tijekom 19. i 20. stoljeća bio najveći u Europi. Tijekom 20. stoljeća svako četvrto dijete je umiralo u prvoj godini života dok je 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća zabilježena trostruko veća stopa smrtnosti novorođenčadi u odnosu na ostatak Europe.⁴

U posttranzicijskoj etapi javlja se problem trajno nepovoljne demografske strukture uzrokovane kontinuiranim padom ukupnog broja stanovnika Hrvatske te zabrinjavajućom stopom mortaliteta, kako novorođenih tako i odraslog stanovništva.

2.4.1. Praćenje kretanja stanovnika u Republici Hrvatskoj

„Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. godine proveden je u razdoblju od 1. do 28. travnja 2011., prema stanju na dan 31. ožujka 2011. u 24 sata, što se smatra kritičnim trenutkom Popisa. Popis je proveden na temelju Zakona o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. godine (NN, br. 92/10.).“⁵

Ukupan broj stanovnika u popisu iz 2011. godine, sukladno definiciji uobičajenog mjesta stanovanja, obuhvaća:

- osobe koje za vrijeme popisa žive neprekidno u svome uobičajenom mjestu stanovanja barem 12 mjeseci
- osobe koje su tijekom 12 mjeseci za vrijeme popisa stanovništva došle u svoje uobičajeno mjesto stanovanja s namjerom da u njemu ostanu barem godinu dana.⁶

⁴ Gelo, J. (2012.): Neke specifičnosti demografske tranzicije u Hrvatskoj, str.1.

⁵ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. – Metodološka objašnjenja, DZS <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censusmetod.htm> (1.7.2021.)

⁶ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. – DZS <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censusmetod.htm> (1.7.2021.)

Tijekom druge polovice 20. stoljeća uočeni su politički i gospodarski aspekti koji su doprinijeli rastu negativnih demografskih kretanja. Jedan od uzroka nepovoljne demografske strukture je životni standard stanovništva u Hrvatskoj koji uvelike utječe na planiranje obitelji. Za razliku od Hrvatske, ostale zemlje Europe, zajedno s višim životnim standardom, bilježe bolju demografsku strukturu. Stoga, možemo zaključiti da društvo (politika, znanost, gospodarstvo) uvelike utječe na sustav životnih vrijednosti stanovništva.⁷

Glavni cilj svakog prikupljanja podataka jest da podaci budu istiniti i precizni te da predstavljaju stvarnu sliku stanja područja koji se istražuje. Popis stanovništva iz 2001. godine proveden je na temelju prisutnog (de facto)⁸ stanovništva u odnosu na prethodne popise provedene poslije Drugog svjetskog rata (1948., 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.). Popisi stanovništva prije 2001. godine provedeni su na konceptu popisivanja stalnog (de iure) ukupnog stanovništva. Pojam stalnog stanovništva podrazumijeva popis svih stanovnika koji imaju stalno prebivalište u Republici Hrvatskoj bez obzira gdje se nalazili u trenutku popisa. Europska ekonomska komisija UN-a i Statistički ured Europske zajednice 1998. godine su donijeli odluku o novom načinu popisivanja stanovništva koji se temelji na načelu „uobičajeno odredište“. Glavna promjena u načinu popisivanja stanovništva jest to da se u popis ne ubraja stanovništvo koje u trenutku popisivanja imaju boravište u inozemstvu duže od godine dana osim ukoliko osobe koji žive u inozemstvu više od godine dana kontinuirano održavaju vezu s kućanstvom i obitelji. S obzirom na nemogućnost precizne usporedbe podataka iz 2001. godine i popisa iz 1991. treba obratiti pažnju pri komparativnoj analizi i interpretaciji podataka.⁹

U popisu stanovništva iz 2011. godine primijenjen je modificirani koncept „uobičajenog mjesta stanovanja“. U odnosu na popisivanje 2001. godine, pri popisivanju stanovništva 2011. godine po prvi put se uvodi namjera prisutnosti/odsutnosti prema kojoj se stanovnici uključuju u popis, odnosno ne ubrajaju u popis trenutnog stanovništva. Modificirani koncept uobičajenog mjesta stanovanja podrazumijeva mjesto stanovanja onim gdje osoba provodi većinu vremena unatoč odsutnosti na kraći period. U popisima od 1971. do 1991. pod ukupnim stanovništvom su se smatrali svi stanovnici u inozemstvu ali postavlja se pitanja problema obuhvata tog kontingenta. Popis 2011. godine ne ubraja ni jednog stanovnika koji duže od godine dana živi u inostranstvu uz iznimku diplomatskog i vojnog osoblja i njihovih obitelji. Postoje dvije dodatne kategorije

⁷ Akrap A. (2019): Stanovništvo u Hrvatskoj: čimbenici silaznih trendova, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 339.

⁸ de facto stanovništvo – u popisu stanovništva smiju se popisati kao prisutni samo oni stanovnici koji su stvarno prisutni za vrijeme popisivanja (bez obzira na to gdje imaju stalno prebivalište)

⁹ Wertheimer-Baletić A. (2015.), Demografija Hrvatske – aktualni demografski procesi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 99., str 100.

koje se ne ubrajaju u ukupno stanovništvo a to su osobe koje u Hrvatskoj imaju boravište kraće od jedne godine a nemaju namjeru ostati u Republici Hrvatskoj dulje od jedne godine i studenti koji studiraju u inozemstvu s izuzetkom studenata koji svakodnevno prelaze granicu. ¹⁰

Tablica 1: Ukupan broj stanovnika od 1948. do 2011. godine

Godina popisa	Ukupan broj stanovnika	Stanovnici u zemlji	Stanovnici u inozemstvu
1948.	3.779.858	3.779.858	
1953.	3.936.022	3.936.022	
1961.	4.159.696	4.159.696	
1971.	4.426.221	4.169.887	256.514
1981.	4.601.469	4.391.139	210.330
1991.	4.784.265	4.499.049	285.216
2001.	4.437.460	4.211.309	226.151
2011.	4.284.899	3.679.997	604.902

Izvor: Tablica je izrađena prema Wertheimer-Baletić A. (2015.), Demografija Hrvatske – aktualni demografski procesi, str. 102.

Prema podacima u tablici možemo uočiti kontinuirano usporavanje godišnje stope porasta stanovništva. Podaci u tablici pokazuju u drugoj polovici 20. stoljeća stalno usporavanje stope godišnjeg porasta stanovništva. Podaci iz zadnja dva popisa, 2001. i 2011. godine, pokazuju smanjenje broja ukupnog stanovništva Hrvatske sa 4.437.660 na 4.284.899 stanovnika te ukazuju na problem depopulacije. ¹¹

Sljedeći popis stanovništva planira se provesti 2021. godine i obuhvaćati će stanovništvo, kućanstvo i stanove. Glavna zamisao ovog popisa jest prikupiti podatke o broju stanovnika te njegovim geografskim, obrazovnim, migracijskim i ekonomskim obilježjima ali i podatke o

¹⁰ Živić D. (2014.), REGIONALNI ASPEKTI DEPOPULACIJE HRVATSKE (1991. – 2011.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Vukovar, str 234.

¹¹ Wertheimer-Baletić A. (2015.), Demografija Hrvatske – aktualni demografski procesi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 102.

kućanstvima i stanovima. Dobiveni rezultati koristiti će se u svrhu analize stanja, za analizu promjena u odnosu na prethodne popise ali i za buduće prognoziranje kretanja stanovništva.

Popis stanovništva obaviti će se elektronskim putem uz pomoć sustava e-Građani te sustav NIAS.

Popis će se provodi u dvije faze:

- popisivanjem građana kroz sustav e-Građani
- popisivanjem jedinica koje se nisu samostalno popisale putem intervjua¹²

2.4.2. Prirodno kretanje stanovništva

Glavni uzrok negativnog trenda stope ukupnog porasta stanovništva bila je stopa prirodnog prirasta. U svim zemljama koje su prošle demografsku tranziciju došlo je do smanjivanja nataliteta kao dugotrajnog i postupnog procesa. U razdoblju poslije Drugog svjetskog rata Hrvatska bilježi stalan proces smanjivanja nataliteta. Pojavu manjih oscilacije uzrokovale su demografske, gospodarske i političke promjene koje su utjecale na ubrzavanje odnosno usporavanje pada stope nataliteta. Promjene prirodnog kretanja stanovništva u razdoblju od 1950. godine do 1991. godine promatramo kroz dva razdoblja a to su razdoblje prirodnog prirasta stanovništva i razdoblje prirodne depopulacije odnosno prirodnog smanjenja stanovništva.¹³

¹² Popis 2021. – DZS
<https://popis2021.hr/> (1.7.2021.)

¹³ Wertheimer-Baletić A. (2004.), Depopulacija i starenje stanovništva – temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str 635.

Tablica 2: Prirodno kretanje stanovništva od 1950. do 1990. godine

Godina	Broj živorođenih	Broj umrlih	Prirodni prirast	Stope (na 1000 stanovnika)		
				nataliteta	mortaliteta	prirodnoga prirasta
1950.	95.560	47.292	48.268	24,8	12,3	12,5
1955.	88.657	42.035	46.662	22,1	10,5	11,6
1960.	76.156	41.361	34.795	18,4	10,0	8,9
1965.	71.186	39.936	31.250	16,7	9,4	7,3
1970.	61.103	44.147	16.956	13,9	10,1	3,8
1975.	67.016	45.640	21.376	14,9	10,1	4,8
1980.	68.220	50.100	18.120	14,9	10,9	4,0
1985.	63.170	52.673	10.497	13,5	11,2	2,3
1990.	55.409	52.192	3217	11,7	11,0	0,7

Izvor: Wertheimer-Baletoć A. (2004.), Depopulacija i starenje stanovništva – temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 635

Podaci u Tablici 2 nam prikazuju da se u razdoblju od 1950. do 1990. godine prirodni prirast smanjio za više od 15 puta. Stopa nataliteta je smanjena za 52,8% a stopa mortaliteta za 8,9%. Opća stopa fertiliteta smanjena s 87,2‰ na 48,5‰, a totalna stopa fertiliteta sa 2,94 na 1,69. Stopa mortaliteta se kretala karakteristično za zemlju u razvoju (kasna tranzicijska podetapa). Prvenstveno je bilježila pad uzrokovan stopom smrtnošću dojenčadi i djece do pete godine a zatim postupni rast kada je nastupilo starenje stanovništva. Stoga se ubrzano smanjenje nataliteta smatra uzrokom smanjenja prirodnog prirasta stanovništva Hrvatske.¹⁴

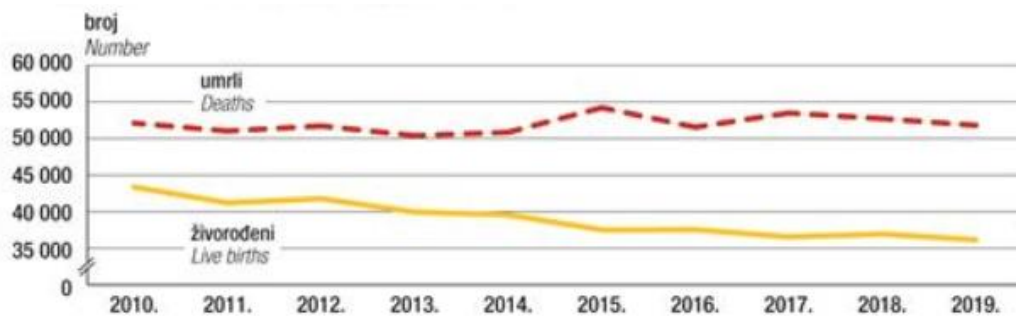
Što se tiče novijih podataka o prirodnom kretanju u sljedećoj tablici je prikazano prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2019. godine.

Tablica 3: Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2019. godine

	Živorođeni Live births	Umrli Deaths	Prirodni prirast Natural increase	Stope na 1 000 stanovnika Rate per 1 000 inhabitants			Verižni indeksi Chain indices	
				živorođeni Live births	umrli Deaths	prirodni prirast Natural increase	živorođeni Live births	umrli Deaths
2010.	43 361	52 096	-8 735	9,8	11,8	-2,0	97,3	99,4
2011.	41 197	51 019	-9 822	9,6	11,9	-2,3	95,0	97,9
2012.	41 771	51 710	-9 939	9,8	12,1	-2,3	101,4	101,3
2013.	39 939	50 386	-10 447	9,4	11,8	-2,5 ¹⁾	95,6	97,4
2014.	39 566	50 839	-11 273	9,3	12,0	-2,7	99,1	100,9
2015.	37 503	54 205	-16 702	8,9	12,9	-4,0	94,8	106,6
2016.	37 537	51 542	-14 005	9,0	12,3	-3,4 ¹⁾	100,1	95,1
2017.	36 566	53 477	-16 921	8,9	13,0	-4,1	97,4	103,8
2018.	36 945	52 706	-15 761	9,0	12,9	-3,9	101,1	98,6
2019.	36 135	51 794	-15 659	8,9	12,7	-3,9 ¹⁾	97,8	98,3

Izvor: DZS, *PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2019./NATURAL CHANGE IN POPULATION IN THE REPUBLIC OF CROATIA, 2019 (dzs.hr)* (1.7.2021.)

¹⁴Wertheimer-Baletoć A. (2004.), DEPOPULACIJA I STARENJE STANOVNIŠTVA – TEMELJNI DEMOGRAFSKI PROCESI U HRVATSKOJ, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str 635.

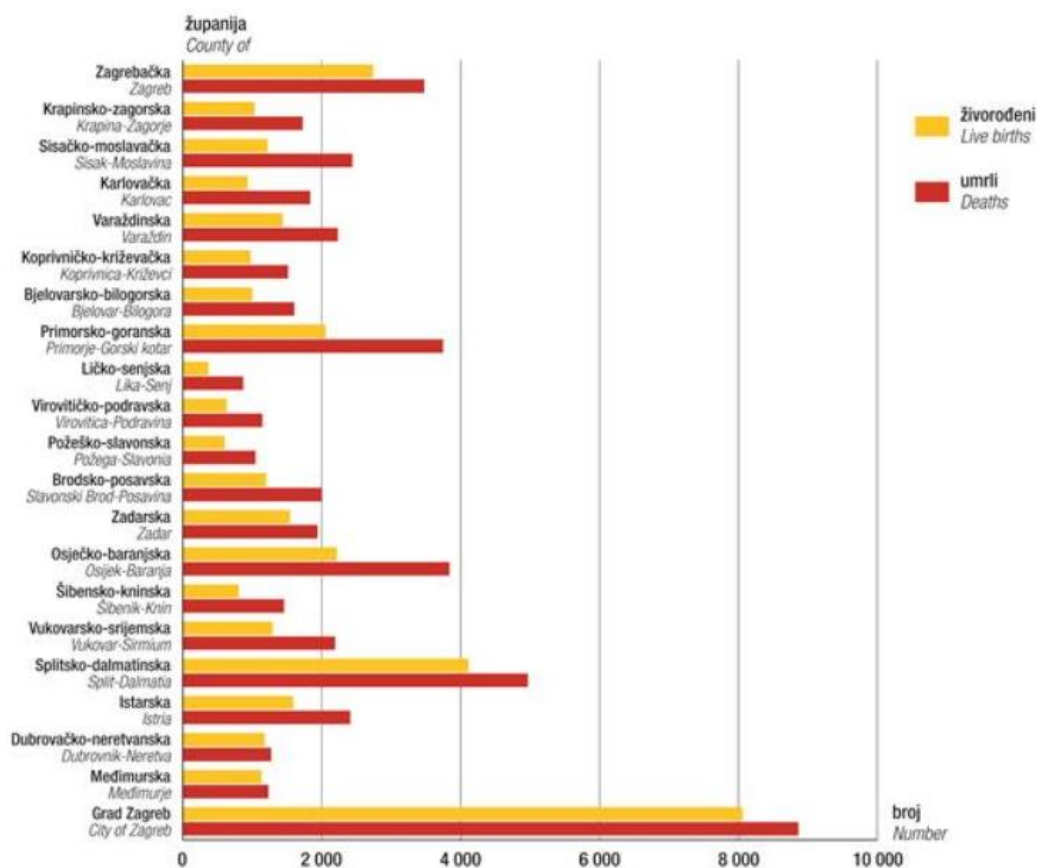
Slika 2: Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2019. godine

Izvor: DZS, PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2019./NATURAL CHANGE IN POPULATION IN THE REPUBLIC OF CROATIA, 2019 (dzs.hr) (1.7.2021.)

U odnosu na prethodnu godinu, 2019. bilježi pad novorođenih za 2,2%. Ukupan broj rođene djece iznosio je 36.296 od čega 161 mrtvorodeno dijete. Broj umrlih iznosio je 1,7% manje nego u prethodnoj godini od čega muškarci 48,9% a žene 51,1%. Stopa mortaliteta iznosila je 12,7 promila.

Stopa prirodnog prirasta iznosila je -3,9 (15.659 osoba) a na negativno prirodno kretanje utjecao je i vitalni indeks. Sve županije bilježe negativan prirodni prirast a najveći bilježi Primorsko-goranska županija.¹⁵

¹⁵ Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2019., Državni zavod za statistiku PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2019./NATURAL CHANGE IN POPULATION IN THE REPUBLIC OF CROATIA, 2019 (dzs.hr) (1.7.2021.)

Slika 3: Živorodeni i umrli u 2019. po županijama

Izvor: DZS, PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2019./NATURAL CHANGE IN POPULATION IN THE REPUBLIC OF CROATIA, 2019 (dzs.hr) (1.7.2021.)

2.4.3. Stanovništvo prema spolu i starosti

Kako bi podijelili stanovništvo prema dobi i spolu prvo potrebno je definirati ključne pojmove:¹⁶

Starost stanovništva prikazuje navršene godine života stanovništva na dan popisivanja što je u ovom slučaju 31. ožujka 2011. godine. Podaci o godinama stanovništva svrstavaju se u skupine po godinama starosti intervalu od pet godina. Stoga starosna skupina uključuje sve osobe koje zadovoljavaju uvjete gornje i donje granice intervala. Primjerice, u starosnoj skupini 15-19 godina ubrajamo sve osobe starije od 15 a mlađe od 20 godina.

Prosječna starost predstavlja aritmetičku sredinu starosti stanovništva određenog područja (zemlja, županija, grad..).

¹⁶ Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011., Popis prema spolu i starosti https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1468.pdf (2.7.2021.)

Indeks starenja označava odnos starijih od 60 godina i mladih u razdoblju 0-19 godina. Ukoliko je indeks starenja veći od 40% stanovništvo je u procesu starenja.

Koeficijent starosti predstavlja udio stanovništva starijeg od 60 godina u odnosu na ukupan broj stanovnika. Ukoliko premaši vrijednost od 12% smatra se da je stanovništvo u procesu starenja.

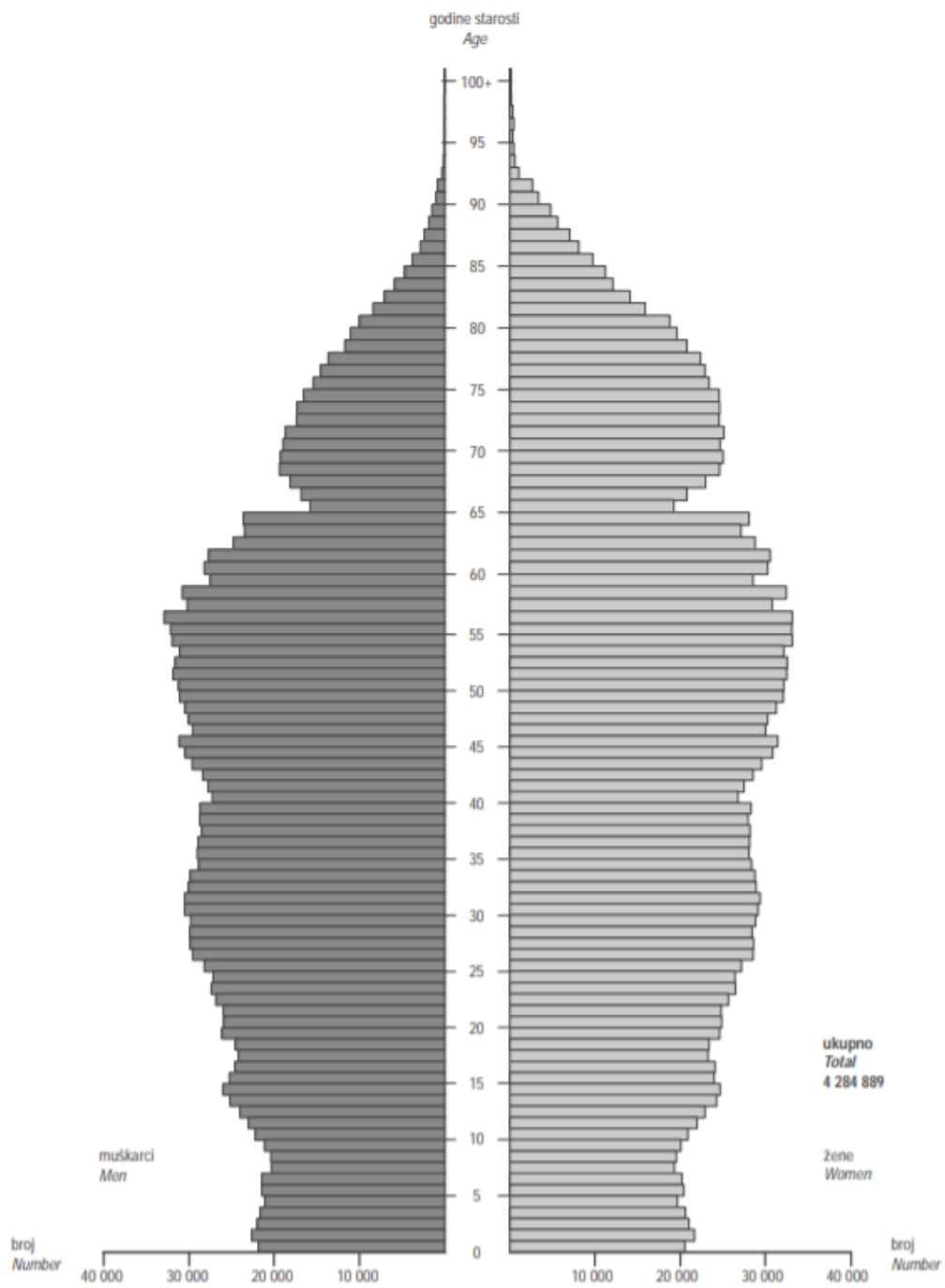
Fertilna dob obuhvaća razdoblje života žene od 15. do 49. godine tijekom kojeg je žena sposobna za rađanje.

Radno sposobno stanovništvo jest stanovništvo u dobi od 15. do 64. godine života.

Od ukupnog broja stanovnika 2011. godine 51,8% su bile žene a 48,2% muškarci. Prema tim podacima vidimo da je udio žena dominantniji u starijoj dobnoj skupini dok prevladava mlađi udio muškaraca. Unatoč nemogućnošću usporedbe sa prijašnjim popisima može se uočiti da prevladava stariji udio stanovništva te da je u Hrvatskoj 2011. prevladavao trend starenja stanovništva kao posljedica dugogodišnjeg pada nataliteta te povećanja trajanja životnog vijeka čovjeka.

Najstarije stanovništvo zabilježeno je u Ličko-senjskoj županiji (45,3 godine), Šibensko-kninskoj (44,1), Karlovačkoj (44,0) i Primorsko-goranskoj (43,9), dok Međimurska županija (40,0 godina), Zagrebačka (40,6), Brodsko-posavska (40,6) i Vukovarsko-srijemska (40,6) imaju prosječno mlado stanovništvo. Prema popisu iz 2011. godine indeks starenja iznosio je 115% što je skoro tri puta veće od kritične vrijednosti od 40% a koeficijent starosti iznosio je 24,1%. Također, udio stanovnika starijih od 65 po prvi put premašuje udio mladih. Kao što je vidljivo iz pokazatelja, stanovništvo se našlo u dugotrajnom procesu starenja što je utjecalo i na udio žena u fertilnoj dobi koji se također smanjio u odnosu na prethodne godine.

Sljedeća slika prikazuje razliku u udjelu muškog i ženskog stanovništva u Republici Hrvatskoj s obzirom na godine starosti.

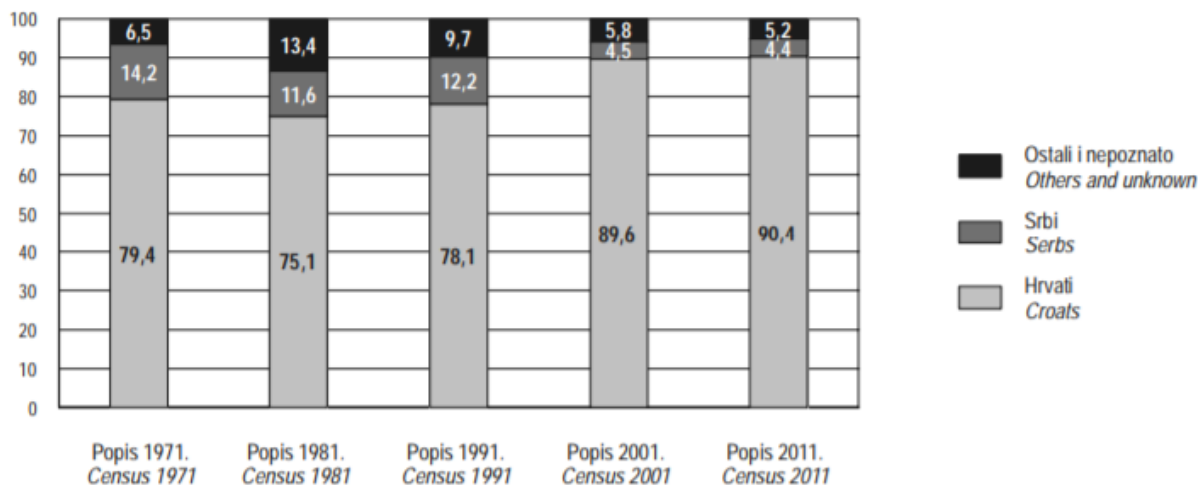
Slika 4: Stanovništvo prema starosti i spolu, Popis 2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011., Popis prema spolu i starosti
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1468.pdf (2.7.2021.)

2.4.4. Stanovništvo prema nacionalnosti i vjeri

Prema popisu stanovništva iz 2011. dobiveni su sljedeći podaci¹⁷:

- udio Hrvata u nacionalnoj strukturi stanovništva iznosio je 90,42%, Srba 4,36%, Bošnjaka 0,73%, Talijana 0,42%, Albanaca 0,41%, Roma 0,40% te udio ostalih pripadnika nacionalnih manjina iznosio je manje od 0,40%,

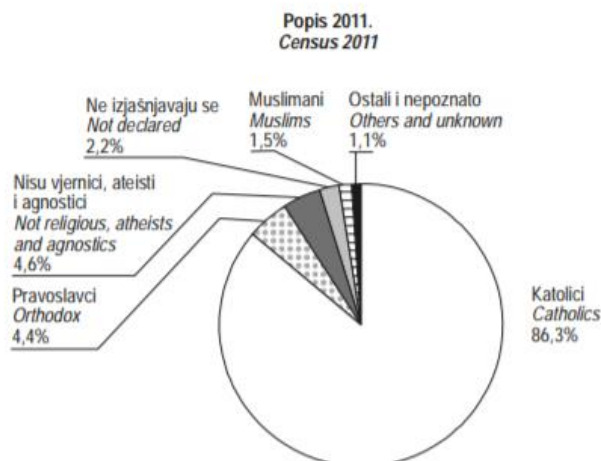

Slika 5: Stanovništvo prema narodnosti od 1971. do 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (2.7.2021.)

- broj katolika iznosio je 86,28%, pravoslavaca 4,44%, muslimana 1,47%, a ostatak vjerskih skupina čini manje od 1,00%,
- usporedno s prethodnim popisom, broj katolika pao je za 1,69% a udio ateista, agnostika i skeptika je porastao;

¹⁷ Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (2.7.2021.)

Slika 6: Stanovništvo prema vjeri, Popis 2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (2.7.2021.)

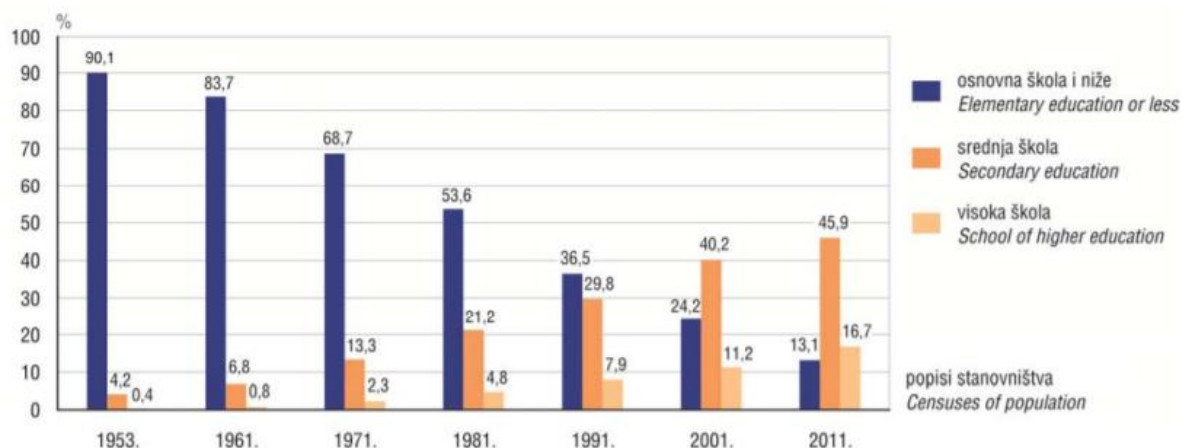
2.4.5. Struktura stanovništva prema obrazovanju

Obrazovanje možemo definirati kao stjecanje znanja i razvijanje funkcionalnih, formalnih, formativnih i psihomotoričkih sposobnosti. Obrazovanje predstavlja snažan motivacijski faktor ljudskog ponašanja te ako pokretač razvoja ima veliko značenje u društvu. Dijelimo ga na niži i viši stupanj. Opće obrazovanje smatramo nižim stupnjem obrazovanja dok stručno obrazovanje svrstajemo u viši stupanj.¹⁸

Kako se mijenja društvo tako se stanovništvo razvija i mijenja. Transformacijom društva od agrarnog do postindustrijskog povećao se udio učenika koji su nakon završetka srednje škole nastavili obrazovanje na višim školama i fakultetima. Prema podacima iz popisa 2011. godine možemo uočiti smanjenje udjela stanovnika bez obrazovanja i s nižim stupnjem obrazovanja te povećanje udjela stanovništva sa srednjoškolskim i visokim obrazovanjem. Možemo uočiti razliku u obrazovanju između žena i muškaraca gdje žene dominiraju u nižim razinama obrazovanja. Popis iz 2011. godine bilježi 2,7% stanovništva starijeg od 15 godina bez školske spremne, 6,9% bez završenih osam razreda osnovne škole, 21,3% sa završenom osnovnom školom, 52,6% sa srednjom školom te 16,4% sa završenom višom školom.¹⁹

¹⁸ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [obrazovanje](#) | [Hrvatska enciklopedija](#) (2.7.2021.)

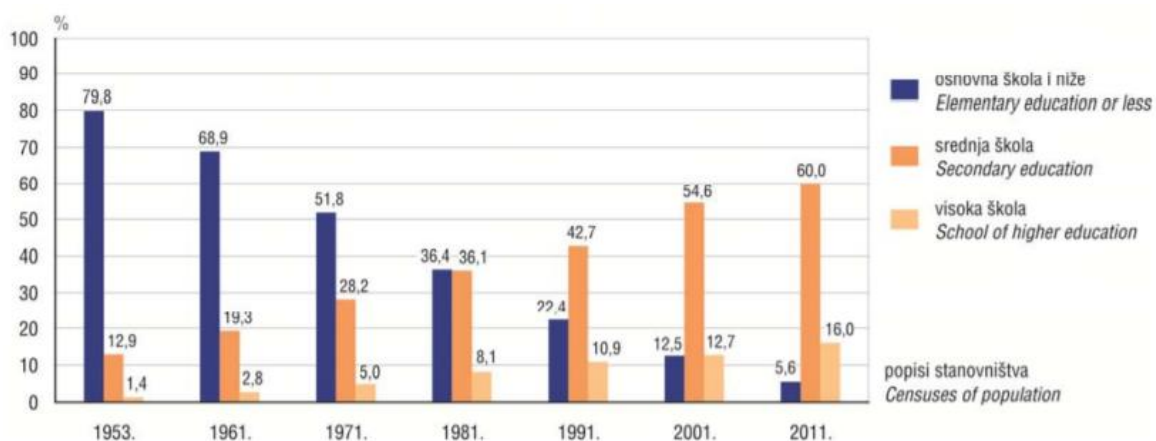
¹⁹ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1582.pdf (2.7.2021.)

Slika 7: Muško stanovništvo starije od 15 godina prema obrazovanju

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1582.pdf (2.7.2021.)

Slika 8: Žensko stanovništvo starije od 15 godina prema obrazovanju

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1582.pdf (2.7.2021.)

Od 1953. do 2011. godine značajno su se smanjile razlike u obrazovanju između muškaraca i žena. Udio žena starijeg od 15 godina sa osnovnom školom i nižim obrazovanjem smanjio se sa 79,8% na 5,6% a udio žena sa završenom srednjom školom i visokim obrazovanjem je porastao. Godine 2011., 32,8% žena i 20,5% muškaraca u dobi od 25 do 34 godine imalo je završenu višu školu ili fakultet.

3. MIGRACIJE I RH

Migracija predstavlja geografsko preseljavanje stanovništva iz jednog grada/naselja ili države u drugi. Za migracijsku bilancu možemo reći da je to razlika između očekivanog broja stanovnika na temelju njegovog kretanja i stvarnog broja stanovnika utvrđenog popisivanjem stanovništva.

U razdoblju od 1971. do 1981. godine Hrvatska je imala negativan migracijski saldo u iznosu od -31.082 što znači da je prevladavala emigracija nad imigracijom. Prema Popisu od 1981. do 1991. u Hrvatskoj je postignut pozitivan migracijski saldo. Useljavanjem stanovništva s područja bivše Jugoslavije ali i drugih zemalja postignut je rast ukupnog stalnog stanovništva Republike Hrvatske na 97.011 stanovnika dok je na temelju prirodnog priraštaja bilo popisano 85.785 stanovnika. Pozitivna migracijska bilanca bila je dvostruko manja od bilance ukupnog stanovništva te je iznosila 38,7% bilance ukupnog stalnog stanovništva.²⁰

Proteklih godina Hrvatsku su također zabilježili negativni demografski trendovi. Depopulacija, pad ukupnog broja stanovnika te ulazak u proces starenja doveli su Hrvatsku među zemlje s nezadovoljavajućim demografskim procesima i strukturama. Među uzrocima koji su doveli do tog nepovoljnog stanja možemo ubrojiti i negativan migracijski saldo. Kao što je već spomenuto, već u 19. stoljeću broj iseljenika je bio znatno veći u odnosu na broj useljenika nakon čega dolazi do još velikih iseljeničkih valova. Posljednje veliko iseljavanje uzrokovano je svjetskom ekonomskom krizom 2008. godine čiji se intenzitet povećao ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine. S obzirom da se posljednjih godina Hrvatska suočava sa smanjenjem prirodnog prirasta, rodnosti, depopulacijom i procesom starenja stanovništva, učinak emigracija odrazio se izrazito nepovoljno na demografsko stanje Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir da mnogi iseljenici ne odjavljuju svoje prebivalište te isto tako mnogi prijavljuju boravište u Hrvatskoj radi dobivanja prava, podaci o migracijama nisu stopostotno precizni.²¹

²⁰ Akrap A.(2001.): Demografske odrednice i obilježja obiteljske strukture stanovništva Hrvatske, Zagreb, str. 637.

²¹ Pokos N.(2017.): Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, Zagreb, str 16.

3.1. Vanjske migracije u Hrvatskoj

Vanjske migracije u Republici Hrvatskoj prikazuju sljedeći podaci²²:

- Godine 2019. u Hrvatsku je imigriralo 37.726 osoba a emigriralo 40 148 osoba što je dovelo do negativnog migracijskog salda u iznosu od -2 422. Od ukupnog broja doseljenika njih 26,2% čine hrvatski državljani a ostalih 73,8 % zauzimaju doseljeni stranci. Što se tiče emigracije, 80,8% emigranata čine hrvatski državljani a ostatak stranci što je poprilično zabrinjavajuće za demografsku sliku.

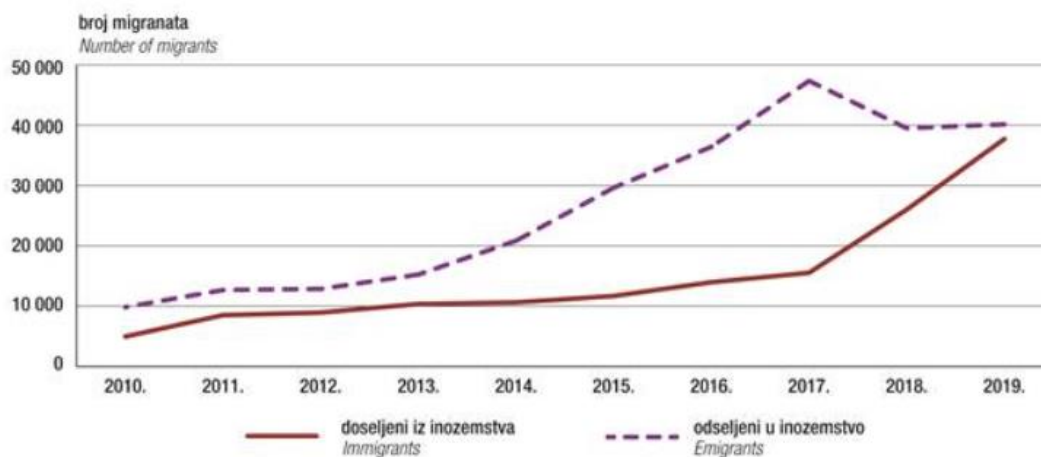
Tablica 4: Vanjska migracija stanovništva Republike Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2019.

	Doseljeni iz inozemstva <i>Immigrants</i>	Odseljeni u inozemstvo <i>Emigrants</i>	Migracijski saldo <i>Net migration</i>
2010.	4 985	9 860	-4 875
2011. ¹⁾	8 534	12 699	-4 165
2012. ¹⁾	8 959	12 877	-3 918
2013. ¹⁾	10 378	15 262	-4 884
2014. ¹⁾	10 638	20 858	-10 220
2015. ¹⁾	11 706	29 651	-17 945
2016. ¹⁾	13 985	36 436	-22 451
2017. ¹⁾	15 553	47 352	-31 799
2018. ¹⁾	26 029	39 515	-13 486
2019. ¹⁾	37 726	40 148	-2 422

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (3.7.2021.)

²²Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., Državni zavod za statistiku
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (3.7.2021.)

Slika 9: Saldo migracije stanovništva Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2019.

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (3.7.2021.)

- Gledajući dobno-spolnu strukturu stanovništva, najveći udio doseljenog i odseljenog stanovništva čine muškarci (77,3%, 57,8%) i to u dobi od 20 do 39 godina (44,3%).

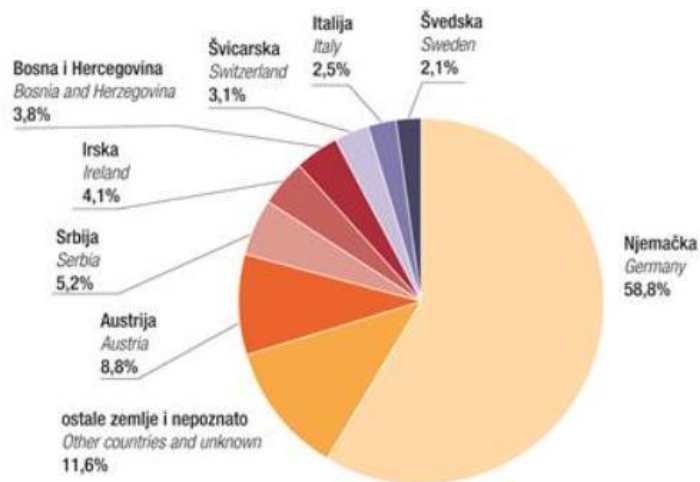
Tablica 5: Vanjska migracija stanovništva prema spolu i starosti u 2019. godini

Starost Age	Dospeljeni iz inozemstva Immigrants			Odseljeni u inozemstvo Emigrants		
	ukupno Total	muškarci Men	žene Women	ukupno Total	muškarci Men	žene Women
Ukupno Total	37 726	29 147	8 579	40 148	23 195	16 953
0 – 4	559	285	274	1 086	554	532
5 – 9	411	201	210	1 920	1 032	888
10 – 14	326	179	147	1 774	888	886
15 – 19	1 414	1 029	385	1 802	958	844
20 – 24	5 061	3 944	1 117	4 148	2 458	1 690
25 – 29	5 412	4 257	1 155	4 885	2 786	2 099
30 – 34	5 118	4 218	900	4 474	2 676	1 798
35 – 39	4 667	3 908	759	4 270	2 614	1 656
40 – 44	3 991	3 281	710	3 940	2 430	1 510
45 – 49	3 348	2 715	633	3 329	2 013	1 316
50 – 54	2 525	1 986	539	2 895	1 720	1 175
55 – 59	1 692	1 268	424	1 984	1 198	786
60 – 64	1 188	748	440	1 319	735	584
65 – 69	944	539	405	1 079	522	557
70 – 74	488	294	194	704	359	345
75 – 79	200	100	100	200	100	100

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (3.7.2021.)

- Najviše doseljenika potječe iz Bosne i Hercegovine, njih čak 31,9%, dok je čak 48,0% emigranata odselilo u Njemačku.

Slika 10: Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2019. godini

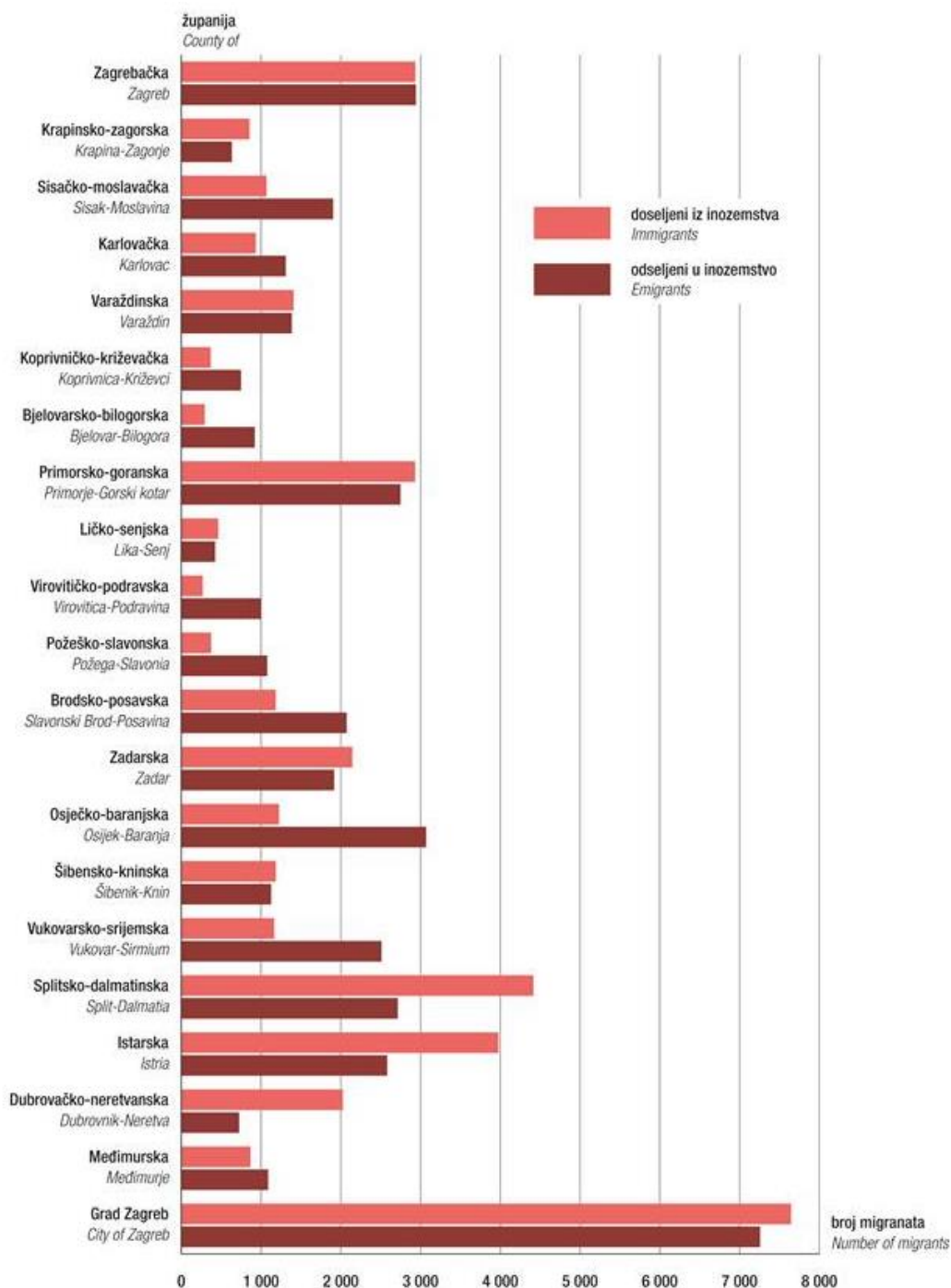
Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm(3.7.2021.)

- Što se tiče migracija po županijama, najveći broj doseljenih broji Grad Zagreb (20,3%) i Splitsko-dalmatinska županija (11,7%). Od ukupnog broja odseljenika iz Hrvatske najveći broj stanovnika odselio se iz Grada Zagreba (18,1%), Osječko-baranjske županije (7,6%) i Zagrebačke županije (7,3%).
- Godine 2019. najveći pozitivni migracijski saldo imao je Grad Zagreb (3 697 osoba), a najveći negativan migracijski saldo javio se u Osječko-baranjskoj županiji (-2 557) te u Vukovarsko-srijemskoj županiji (- 2 105).

Geografska dimenzija iseljavanja stanovništva se značajno mijenjala tijekom godina. O tome nam svjedoče podaci iz 1981. godine kada su najveći udio stanovnika popisanog u inozemstvu imale Međimurska, Karlovačka, Ličko-senjska, Zadarska te Brodsko-posavska županija. U razdoblju od 2014. do 2016. najveći broj iseljenih brojila je Požeško-slavonska i Virovitičko-posavska županija, ali i Brodsko-posavska, Osječko-baranjska te Vukovarsko-srijemska županija koje su, kao što je već navedeno, u 2019. imale najveći negativni migracijski saldo. Županije u koje su se najviše doseljavali stanovnici bile su Istarska županije, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska, Primorsko-goranska županija i Grad Zagreb koji svojim velikim urbanim središtem zadržavaju stanovništvo ali ujedno i privlače nove doseljenike.

Problem masovnog iseljavanja s područja istočne Hrvatske povezan je sa sve manjim udjelom poljoprivrede u gospodarstvu tog područja te se iseljavalo stanovništvo koje se nije moglo zaposliti drugim gospodarskim granama.²³

Slika 11: Vanjska migracija stanovništva prema županijama u 2019. godini

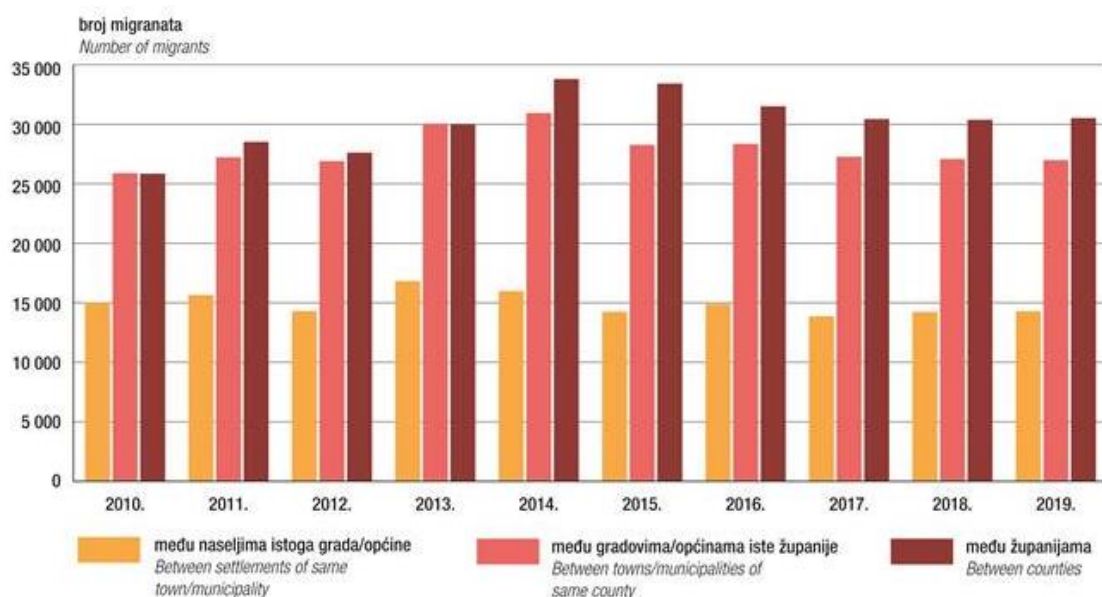
Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (3.7.2021.)

²³ Pokos N.(2017.): Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, Zagreb, str.22.

3.2. Unutarnje migracije u Hrvatskoj

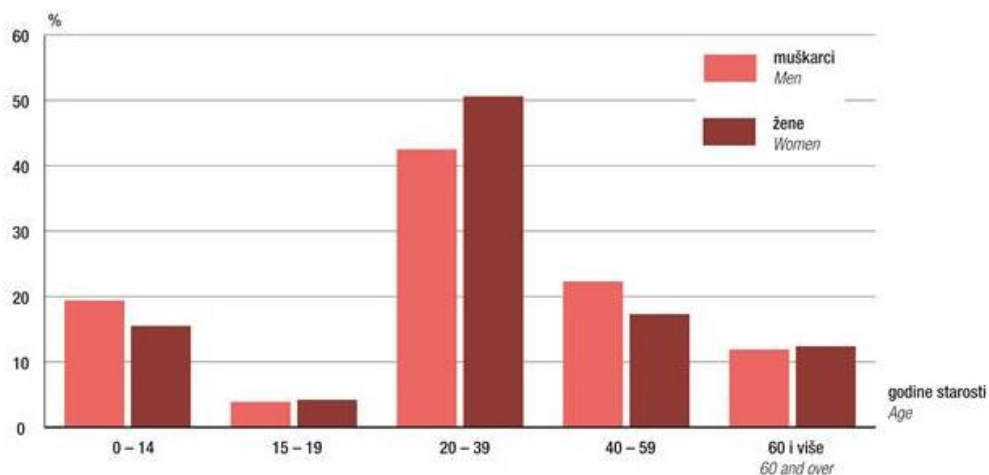
Broj unutarnjih migracija 2019. godine u Hrvatskoj iznosio je 71 790 osoba od čega je 46,9% bilo stanovništvo u dobi od 20 do 39 godina a udio žena iznosio je 54,8%. U Splitsko-dalmatinskoj i Primorsko-goranskoj županiji zabilježen je najveći broj migracija između gradova i općina. Međužupanijska migracija stanovništva dominirala je u Gradu Zagrebu i Međimurskoj županiji a najviši pozitivni migracijski saldo imao je Grad Zagreb (3 309 osoba). Vukovarsko-srijemska županija (-759 osoba), Osječko-baranjska (-713) i Brodsko-posavska (-688) imale su najveći negativni migracijski saldo u odnosu na ostale županije.

Slika 12: Unutarnje migracije u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2019.

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

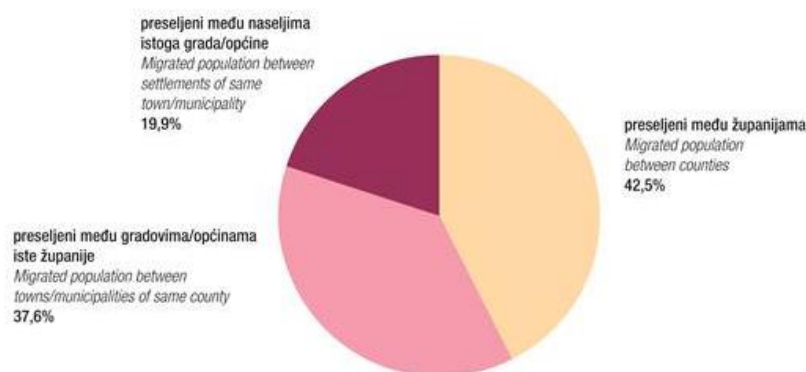
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (4.7.2021.)

Slika 13: Unutarnje migracije u 2019. godini prema dobu i spolu

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (4.7.2021.)

Slika 14: Unutarnja migracija u 2019.godini prema području preseljenja

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., DZS

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (4.7.2021.)

Prema istraživanju o unutarnjoj migraciji Republike Hrvatske najviše osoba se selilo između županija, zatim između gradova i općina iste županije te se najmanji broj njih selio među naseljima istog grada.

3.3. Iseljavanje iz Hrvatske nakon pristupa Europskoj uniji

Od pristupanja Hrvatske Europskoj uniji broj iseljenika se naglo povećao što nam pokazuju sljedeći podaci²⁴:

Godine 2013. broj iseljenika iz Hrvatske iznosio je 15.262 osobe a u 2016. godini čak duplo više, 36.436 stanovnika. Broj useljenika se također povećao, sa 10.378 na 13.985 ali u mnogo manjem postotku odnosu na emigraciju. Iako je Hrvatska i prije ulaska u Uniju imala negativan migracijski saldo, sam ulazak ali i odjeci svjetske krize ubrzali su negativan trend migracija.

Često se nezaposlenost smatra glavnim odlaskom iz zemlje no prema posljednjim istraživanjima čak 60% iseljenih je imalo posao prije odlaska. Jedan od razloga je i nemogućnost profesionalnog razvoja, ali i manjak motivacije. Tehnološkim napretkom povećala se potreba za visokoobrazovnom radnom snagom što je dovelo do niske potražnje nižih obrazovnih osoba prijavljenih na Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Prema istraživanju provedenom u državama jugoistočne Europe postoji pet ključnih faktora koji utječu na napuštanje svoje države²⁵:

- obrazovne mogućnosti,
- mogućnost zapošljavanja,
- nestanak političkih iluzija ,
- društveno nepovjerenje,
- tjeskoba oko budućnosti,

Jedan od razloga iseljavanja jest „odljev mozgova“. Odljev mozgova je izraz koji se koristi za migracije visokoobrazovanih ljudi u inozemstvo u potrazi za poslom, boljim plaćama i boljim uvjetima. Odlaskom visokoobrazovnih ljudi dolazi do pogoršanja negativnog ekonomskog razvoja u Hrvatskoj. Osim što odljev mozgova utječe na tržište rada, dolazi i do fiskalnih gubitaka, prvenstveno gubitka poreznih prihoda. Problem vezan uz odljev mozgova je teško predvidljiv, no smatra se da bi Hrvatska u budućnosti mogla biti zemlja koja će privlačiti visokoobrazovnu radnu snagu iz zemalja sličnog gospodarskog stanja. Unatoč problemu

²⁴ Troskot Z., Prskalo M.E., Šimić Banović R. (2019.): Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a, Pravni fakultet Sveučilišta u zagrebu, str.877.

²⁵ Troskot Z., Prskalo M.E., Šimić Banović R. (2019.): Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a, Pravni fakultet Sveučilišta u zagrebu, str.885.

iseljavanja visokoobrazovanih stanovnika iz Hrvatske u bogatije zemlje, u Hrvatskoj su u mnogim, većinom stranim poduzećima, zaposleni visokoobrazovani stranci. Većina njih ne ostaje dugotrajno u Hrvatskoj.²⁶

Postoje dva stajališta o iseljavanju u članice Europske unije, eurooptimisti i europesimisti. Eurooptimisti smatraju da postoji pozitivan učinak iseljavanja visokokvalificiranih radnika i za zemlje imigracije koje profitiraju od privlačenja istih boljim razvojem, proizvodnjom ali i višim standardom, ali i za zemlje emigracija koje imaju korist od doznaka. S druge strane europesimisti vide samo negativne posljedice odljeva radne snage. Iseljavanje negativno utječe na BDP zemlje što možemo vidjeti iz podatka da je Hrvatska izgubila otprilike 13% potencijalnog BDP-a. Manji broj stanovnika vodi manjoj osobnoj potrošnji, glavnoj determinanti BDP-a, što posljedično vodi do negativne ekonomske slike države. Zbog sve većeg iseljavanje mladih obitelji u Hrvatskoj se javlja problem smanjivanja broja djece u ukupnom udjelu stanovništva.²⁷

Možemo zaključiti kako iseljavanje visokoobrazovnog stanovništva ima i negativan i pozitivan učinak, istovremeno dovodi do napretka zemlje odredišta ali i do pogoršanja ekonomske i gospodarske slike zemlje iseljavanja. Republika Hrvatska se ubraja u zemlje sa visokom stopom odljeva mozgova što je karakterizira kao zemlju sa niskom fleksibilnošću i mobilnošću radne snage.

²⁶ Čipin I.(2014.): Demografski scenariji i migracije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 54.

²⁷ Troškot Z., Prskalo M.E., Šimić Banović R. (2019.): Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a, Pravni fakultet Sveučilišta u zagrebu, str.877.

4. UTJECAJ DEMOGRAFSKIH PROMJENA NA GOSPODARSTVO RH

Demografski, društveni i gospodarski razvoj Republike Hrvatske možemo opisati kao uzročno-posljedičnu vezu. Stanovništvo zemlje se mijenja pod utjecajem mnogih društvenih i gospodarskih čimbenika, ali vrijedi i obrnuto. Društvene-gospodarske promjene ili potiču ili usporavaju razvoj stanovništva, ovisno o obilježjima određene države. Svaka promjena u kretanju broju stanovnika, kako općem tako i prirodnom, ali i u demografskim strukturama direktno utječe na razvoj zemlje. Isto tako, manje i veće gospodarske promjene uvelike utječu na strukturu stanovništva kako Republike Hrvatske tako i drugih zemalja.²⁸

Demografija ima vrlo velik utjecaj na gospodarstvo stoga je ulaganje u stanovništvo i kvalitetu života vrlo važno za napredak društvenog i gospodarskog aspekta zemlje. Kao što smo već spomenuli broj stanovnika odnosno radni kontingent ima vrlo važnu ulogu u gospodarskom razvoju što u Hrvatskoj predstavlja velik problem jer osim što je karakteriziraju emigracije, sve je manja stopa nataliteta iz godine u godinu. Svi ti čimbenici vode do smanjenja radne snage i radnog kontinenta. Temeljni problem hrvatskog stanovništva jest njegovo starenje koje je u našem slučaju potaknuto Domovinskim ratom i čestim velikim iseljeničkim valovima. Veliki demografski gubitci tijekom rata uvelike su pogoršali već lošu demografsku sliku Hrvatske. Za potrebe analize društveno-ekonomskog stanja države vrlo važnu ulogu nose unutarnje migracije. U hrvatskoj se stanovništvo u velikom broju seli iz županija i gradova koji nisu dovoljno razvijeni u one koji pružaju bolje životne mogućnosti. To nam pokazuje o neravnomjernom razvoju cijele zemlje. Jedan od pokazatelja neravnomjerne razvijenosti je i odlazak nezaposlenih iz unutrašnjih dijelova Hrvatske na more za vrijeme ljeta. Možemo zaključiti da depopulacija stanovništva dovodi zemlju nepovoljnih gospodarskih, političkih i socijalnih prilika.²⁹

4.1. Posljedica starenja stanovništva RH

Posljedice procesa starenja stanovništva su uvelike kompleksne i dugotrajne. Starenje fertilnog udjela stanovništva te pad opće stope nataliteta samo su neki od posljedica starenja stanovništva. Usporavanje demografskog rasta ali i porast opće stope mortaliteta u dobi nakon 60. godine karakteristični su za demografsko starenje, kao i promjene strukture radnog

²⁸ Živić D.(2003.): Demografske odrednice i posljedica starenja stanovništva Hrvatske, Zagreb, str. 307.

²⁹ Lamza Maronić M., Tokić I.(2012.): Utjecaj demografskih čimbenika na društveno-ekonomski razvoj Hrvatske, str.265.

stanovništva i njihove ekonomske aktivnosti. Jedan od glavnih problema starijeg udjela stanovništva jest struktura radno sposobnog stanovništva. Koeficijent ulaska u radnu dob se kontinuirano smanjuje dok koeficijent izlaska iz radne dobi raste što dovodi do ukupnog smanjenja koeficijenta zamjene (razlika između apsolutne vrijednosti koeficijenta ulaska i koeficijenta izlaska). Smanjenjem koeficijenta zamjene dolazi do opadanja udjela radnog kontingenta odnosno smanjenja obujma potencijalne radne snage.

U današnje vrijeme Republika Hrvatska se suočava s manjkom vlastite radne snage radi niskog nataliteta. Također, raste obujam ekonomski neaktivnog stanovništvo što vodi većem izdvajanju sredstava za zdravstveno, socijalno i mirovinsko osiguranje starijeg stanovništva. Svi navedeni utjecaji nameću potrebu za provođenje određene gospodarske i društvene politike kako bi se prvenstveno spriječio daljnji proces starenja ali i pravodobno upravljalo s posljedicama starenja stanovništva.³⁰

4.2. Utjecaj procesa starenja na tržište rada

Utjecaj starenja stanovništva na gospodarstvo uzrokovan je niskim udjelom radno sposobnog stanovništva, priljevom mladog stanovništva u radnu dob, odlaskom stanovništva iz radne dobi, ali i samom ekonomskom aktivnošću ukupnog stanovništva. Republika Hrvatska ima vrlo nepovoljnu sliku radno sposobnog stanovništva. Od ukupnog broja radno sposobnog stanovništva, njih tek 63% radi ili je u potrazi za poslom, čime uvelike odskaćemo od prosjeka EU. Također, Republika Hrvatska broji jednu od najnižih stopa aktivnosti. Ratne posljedice, migracije, siva ekonomije te rano umirovljivanje su samo neki od razloga malog postotka stanovništva koji radi.

Kako bi riješili ovaj problem cilj je aktivirati neaktivno stanovništvo ili uvoziti radnu snagu što i nije najbolji izbor. Velik broj stanovništva odlazi u mirovinu puno ranije nego što je propisano zakonskim uvjetima što pogoršava cijelu demografsku situaciju. Posljednjih godina u Hrvatskoj je zabilježen porast prijevremenih mirovina nakon čega su se 2010. godine uvela stroža pravila ranijeg odlaska u mirovinu. Unatoč tome, podaci iz 2011. godine pokazuju da se i dalje nastavio rast prijevremenog odlaska u mirovinu.³¹

³⁰ Živić D. (2003.): Demografske odrednice i posljedica starenja stanovništva Hrvatske, Zagreb, str. 318.

³¹ Mečev D. (2012.): Utjecaj demografskog procesa starenja na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj, str 37.-41.

Tablica 6: Radno sposobno stanovništvo u Hrvatskoj od 2001. do 2021. godine

Petogodište	2001– 2006.	2006.- 2011.	2011.- 2016.	2016.- 2021.
Stanje početkom petogodišta	3222	3168	3127	3031
Stanje potkraj petogodišta	3168	3127	3031	2916
Prirast/smanjenje radnog kontingenta	-54	-41	-96	-115
Koeficijent zamjene	83,9	86,3	73,5	69,8

Izvor: Mečev D.: Utjecaj demografskog procesa starenja na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj, str 37.-41.

4.3. Utjecaj procesa starenja na javne prihode i rashode u RH

Smanjenjem udjela mladog stanovništva u strukturi radno sposobnog stanovništva postupno dolazi do smanjenja doprinosa za mirovinsko osiguranje. S druge strane, istovremeno porastom starijeg udjela stanovništva broj korisnika mirovina raste. Odnos umirovljenika i radnog stanovništva koji uplaćuje doprinose trenutno iznosi 1:1,25, a idealnim omjerom se smatra 1:4. Visina mirovinskih izdataka u BDP-u ovisi o broju umirovljenika, udjelu mirovinu u prosječnoj plaći, ali i o administrativnim troškovima. Starenjem stanovništva broj umirovljenika se povećava što vodi do porasta mirovinskih izdvajanja. Prema budućim projekcijama broj stanovnika u školskoj dobi smanjit će se za 34% do 2050. godine te kako bi ublažili taj pad potrebna je viša stopa participacije u obrazovanju što posljedično vodi do porasta izdataka za učenike i studente. Osim na javne izdatke, proces starenja utječe i na javne prihode. Predviđa se smanjenje prihoda od doprinosa kako za socijalno tako i za zdravstveno osiguranje.

4.4. Budućnost gospodarskog razvoja

Nacionalna populacijska politika predstavlja okvir problema i ciljeva koji će ga riješiti. Problem društva predstavlja populacijsku politiku Republike Hrvatske. Da bi se donijela, treba istražiti prošlost, ali i sadašnje stanje te pomno donijeti odluku o budućim ciljevima koje treba ostvariti. Kako bi se riješio problem društva nužno je obratiti pažnju na društveno-ekonomski razvoj.

Neophodno je osigurati zadovoljavajući životni standard kako bi se smanjile emigracije i planiralo osnivanje obitelji.

U Hrvatskoj postoji velika razlika između željenog i ostvarenog broja djece na što velik dijelom utječu uvjeti života. Kako bi riješili problem migracija potrebno je povećati ponudu poslova i zaposlenost. Problem neravnomjerne razvijenosti Hrvatske, ali i izostanak planiranja naseljavanja utječe na neravnomjernu naseljenost stanovništva kroz županije i gradove te je taj problem potrebno riješiti urbanizacijom manjih gradova. Kako bi spriječili nepovoljne demografske promjene potrebno je napraviti buduće projekcije koje će pomoći u donošenju planova i ostvarivanju budućih ciljeva populacijske politike.³²

4.5. Projekcije Hrvatske do 2051. godine

Kako bi utjecaj demografskih promjena na društvo bio pozitivan potrebno je odrediti projekcije gospodarskog, socijalnog, zdravstvenog ali i drugih sektora. Na gospodarstvo Hrvatske ne utječe samo broj stanovnika već i njegov dobni sastav. Kako bi napravili buduće projekcije potrebno je postaviti određene hipoteze od kojih je ključna ona koja pretpostavlja nastavljanje demografskih trendova. Nemoguće je eliminirati demografske probleme u srednjem roku ali ih zasigurno možemo ublažiti. Projekcije su rađene temeljem popisa stanovništva 2011. godine i uz pomoć statističkih istraživanja.

Sljedeća Tablica 7 i Tablica 8 pokazuju nam projicirane promjene ukupnog broja stanovnika po županijama Republike Hrvatske i očekivanu strukturu stanovništva prema starosti do 2051. godine.³³

³² Lamza Maronić M., Tokić I.(2012.): Utjecaj demografskih čimbenika na društveno-ekonomski razvoj Hrvatske, str. 268.

³³ Akrap A.: Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str 861.

Tablica 7: Projekcija broja stanovnika po županijama do 2051. godine

Grad/županija	Broj stanovnika 2011. i projicirani do 2051. godine				
	2011.	2021.	2031.	2041.	2051.
Zagrebačka	317.606	324.867	327.532	325.986	321.871
Krapinsko-zagorska	132.892	128.879	123.207	115.566	106.798
Sisačko-moslavačka	172.439	150.230	126.037	99.367	71.784
Karlovačka	128.899	116.311	102.913	88.661	73.893
Varaždinska	175.951	172.553	166.621	158.221	148.008
Koprivničko-križevačka	115.584	111.481	106.128	99.124	91.206
Bjelovarsko-bilogorska	119.764	109.920	99.028	86.295	72.738
Primorsko-goranska	296.195	287.181	272.590	255.036	238.860
Ličko-senjska	50.927	43.577	36.630	29.710	22.715
Virovitičko-podravska	84.836	78.281	70.764	61.451	51.217
Požeško-slavonska	78.034	69.809	61.067	50.754	39.601
Brodsko-posavska	158.575	148.032	136.727	122.576	106.496
Zadarska	170.017	173.513	176.267	178.038	179.715
Osječko-baranjska	305.032	293.087	276.336	254.088	229.136
Šibensko-kninska	109.375	97.548	85.973	73.520	61.194
Vukovarsko-srijemska	179.521	165.647	150.177	131.398	110.394
Splitsko-dalmatinska	454.798	446.244	434.294	415.360	392.471
Istarska	208.055	205.481	199.256	190.885	182.207
Dubrovačko-neretvanska	122.568	120.614	118.241	114.560	110.238
Međimurska	113.804	111.459	107.488	101.644	94.256
Grad Zagreb	790.017	796.835	787.113	771.259	752.066
Hrvatska	4.284.889	4.151.550	3.964.385	3.723.497	3.456.866
Indeks 2051/2011. = 100,0					

Izvor: Akrap A.: Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 862.

Tablica 8: Broj stanovnika prema dobnoj strukturi do 2051. godine

Hrvatska						
Dobne grupe	Broj stanovnika					Indeks 2051/2011 = 100,0
	2011.	2021.	2031.	2041.	2051.	
0 – 14 godina	652.428	600.622	527.491	464.412	420.669	64,48
15 – 64 godina	2.873.828	2.662.624	2.433.506	2.225.168	1.968.064	68,48
65+ godina	758.633	888.304	1.003.388	1.033.917	1.068.133	140,80
Ukupno	4.284.889	4.151.550	3.964.385	3.723.497	3.456.866	80,68
Struktura (u %)						
0 – 14 godina	15	14	13	12	12	
15 – 64 godina	67	64	61	60	57	
65+ godina	18	21	25	28	31	
Ukupno	100	100	100	100	100	

Izvor: Akrap A.: Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 863.

Buduće projekcije pokazuju poprilično nezadovoljavajuće podatke. Do 2051. godine broj stanovnika će porasti samo u Zadarskoj i Zagrebačkoj županiji i to stanovništvo starije od 65 godina. Broj mladih od 0 do 14 godina će se smanjiti za 35,5%, broj stanovništva u radnom kontingentu, 15-64 godine, također će se smanjiti u promatranom razdoblju za 31,5%. Udio starog stanovništva povećati će se za 40,8% a njegov udjel u ukupnom broju stanovnika iznositi će čak 31%. Isključivo radi smanjenja mladog udjela stanovništva te radnog kontingenta ali i posljedično većeg udjela starog stanovništva doći će do smanjenja ukupnog broja stanovnika. Neophodno je što prije donijeti odluke o novim ekonomskim, poreznim, mirovinskim, obrazovnim i zdravstvenim politikama koje će se odraziti na demografske promjene. Velikim udjelom starijeg stanovništva rastu javni rashodi čak i u situacijama pune zaposlenosti možemo očekivati nepovoljne situacije mirovinskog i zdravstvenog sustava. Bez pomno određenih planova i ciljeva te dugoročne državne intervencije teško će se postići povoljna demografska slika Hrvatske. Kako bi ostvarili pozitivne demografske trendove potrebno je sustavno koordinirano djelovanje lokalnih i državnih institucija natalitetne i redistributivne populacijske politike dugog roka.

5. ZAKLJUČAK

Demografska kretanja predstavljaju jedan od najvažnijih čimbenika društveno-gospodarskog razvoja svake države. Nepovoljna demografska kretanja u Hrvatskoj već su desetljećima na snazi. Hrvatska se bori s prirodnom depopulacijom, i zbog niskog prirodnog prirasta, ali i zbog velikih iseljeničkih valova. Niska razina fertiliteta, povećanje očekivanog trajanja života, demografsko starenje i nedostatak radne snage samo su neki od problema koji kroje lošu demografsku sliku. Pad nataliteta doveo je do nepravilnog razvoja gospodarstva. Iseljavanje mladog i visokoobrazovanog stanovništva te posljedično rast starijeg udjela stanovnika dovelo je do zabrinjavajućeg stanja. Mladi bježe iz Hrvatske u potrazi za poslom i za boljim životnim standardom, smanjuje se fertilna dob žena ali i udio radnog kontingenta. Sve veći broj stanovništva odlazi u prijevremenu mirovinu, Hrvatska se suočava sa niskim stupnjem ukupnog aktivnog stanovništva, rastu javni prihodi i rashodi, kako izdvajanje za mirovinsko osiguranje tako se smanjuju i javni prihodi od zdravstvenog i socijalnog osiguranja. Starenje stanovništva kao glavni demografski problem Republike Hrvatske također nepovoljno utječe na strukturu stanovništva i u gospodarskom, društvenom ali i politikom smislu.

Ukoliko se ne poduzmu nikakve mjere za nekoliko godina hrvatsko stanovništvo će izumrijeti. Stoga je potrebno što prije uvesti aktivnu populacijsku politiku koja će smanjiti broj nezaposlenih te potaknuti mlade obitelji da ostanu živjeti i stvarati obitelj u Hrvatskoj. Cilj populacijske politike je omogućiti mladom stanovništvu i roditeljima da grade život i obitelj sa boljim životnim standardom i većim plaćama te potaknuti imigracije u slabo naseljena područja gdje povećanje stope fertiliteta nema veliku ulogu u napretku. Potrebno je intervenirati i na područjima van urbanih sredina kako bi se riješio problem centraliziranosti i unutarnjih migracija. Ključno je dugoročno koordinirano djelovanje i lokalnih i državnih institucija kako bi potakli poboljšanje ukupne demografske slike ali gospodarski, ekonomski, zdravstveni i socijalni razvoj Republike Hrvatske. Postavlja se pitanje hoće li se Hrvatska izvući iz ovog poprilično nepovoljnog stanja za što će joj trebati godine upornog rada, no sve ostaje na mladima i njihovoj želji da Republika Hrvatska ponovo zablista.

6. LITERATURA

1. Akrap A. (2001.): Demografske odrednice i obilježja obiteljske strukture stanovništva Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
2. Akrap A. (2015.): Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. Akrap A. (2019): Stanovništvo u Hrvatskoj: čimbenici silaznih trendova, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
4. Čipin I. (2014.): Demografski scenariji i migracije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
5. DZS (2011.): Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. raspoloživo na <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censusmetod.htm> [1.7.2021.]
6. DZS (2011.): Popis 2021., raspoloživo na <https://popis2021.hr/> [1.7.2021.]
7. DZS (2011.): Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2019., raspoloživo na [PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2019./NATURAL CHANGE IN POPULATION IN THE REPUBLIC OF CROATIA, 2019 \(dzs.hr\)](#) [1.7.2021.]
8. DZS (2011.): Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf [2.7.2021.]
9. DZS (2011): Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima, raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1582.pdf [2.7.2021.]
10. DZS (2019.): Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm [3.7.2021.]
11. Hrvatska enciklopedija: Demografska tranzicija, raspoloživo na [demografska tranzicija | Hrvatska enciklopedija](#) [29.06.2021.]
12. Hrvatska enciklopedija: obrazovanje, raspoloživo na [obrazovanje | Hrvatska enciklopedija](#) [2.7.2021.]

13. Gelo J. (1987.): Demografske promjene u Hrvatskoj od 1780. do 1981. godine, Globus, Zagreb.
14. Gelo, J. (2012.): Neke specifičnosti demografske tranzicije u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
15. Lamza Maronić M., Tokić I. (2012.): Utjecaj demografskih čimbenika na društveno-ekonomski razvoj Hrvatske, Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Bussines and Economic Issues, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.
16. Mečev D. (2012.): Utjecaj demografskog procesa starenja na gospodarska kretanja u Republici Hrvatskoj, Veleučilište u Šibeniku.
17. Pokos N. (2017.): Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.
18. Troskot Z., Prskalo M.E., Šimić Banović R. (2019.): Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
19. Wertheimer-Baletić A. (2015.): Demografski tranzicijski procesi – kontinuitet ili diskontinuitet, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
20. Wertheimer-Baletić A. (2015.): Demografija Hrvatske – aktualni demografski procesi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
21. Wertheimer-Baletić A. (2004.): Depopulacija i starenje stanovništva – temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
22. Živić D. (2003.): Demografske odrednice i posljedica starenja stanovništva Hrvatske, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.
23. Živić D. (2003.): Demografske odrednice i posljedica starenja stanovništva Hrvatske, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.
24. Živić D. (2014.): REGIONALNI ASPEKTI DEPOPULACIJE HRVATSKE (1991. – 2011.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Ukupan broj stanovnika od 1948. do 2011. godine.....	9
Tablica 2: Prirodno kretanje stanovništva od 1950. do 1990. godine	11
Tablica 3: Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2019. godine	11
Tablica 4: Vanjska migracija stanovništva Republike Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2019.	20
Tablica 5: Vanjska migracija stanovništva prema spolu i starosti u 2019. godini	21
Tablica 6: Radno sposobno stanovništvo u Hrvatskoj od 2001. do 2021. godine.....	30
Tablica 7: Projekcija broja stanovnika po županijama do 2051. godine	32
Tablica 8: Broj stanovnika prema dobnoj strukturi do 2051. godine	32

POPIS SLIKA

Slika 1: Demografska tranzicija u zapadnoeuropskim zemljama i Hrvatskoj.....	4
Slika 2: Prirodno kretanje stanovništva od 2010. do 2019. godine	12
Slika 3: Živorodeni i umrli u 2019. po županijama.....	13
Slika 4: Stanovništvo prema starosti i spolu, Popis 2011.....	15
Slika 5: Stanovništvo prema narodnosti od 1971. do 2011. godine	16
Slika 6: Stanovništvo prema vjeri, Popis 2011.....	17
Slika 7: Muško stanovništvo starije od 15 godina prema obrazovanju	18
Slika 8: Žensko stanovništvo starije od 15 godina prema obrazovanju	18
Slika 9: Saldo migracije stanovništva Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2019.	21
Slika 10: Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2019. godini	22
Slika 11: Vanjska migracija stanovništva prema županijama u 2019. godini	23
Slika 12: Unutarnje migracije u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2019.	24
Slika 13: Unutarnje migracije u 2019. godini prema dobi i spolu.....	25
Slika 14: Unutarnja migracija u 2019.godini prema području preseljenja.....	25

SAŽETAK

U ovom radu prikazana su demografska kretanja stanovništva Republika Hrvatske od 1948. do 2019. godine, njegova struktura te buduće projekcije. Predočena je uzročno posljedična veza između nepovoljne demografske slike i gospodarskog razvoja Hrvatske. Pad ukupnog broja stanovnika, niska razina fertiliteta, prirodna depopulacija, demografsko starenje stanovništva, povećanje očekivanog životnog vijeka čovjeka, nedostatak radne snage i neravnomjerna naseljenost obilježili su Hrvatsku zadnjih nekoliko desetljeća. Globalna ekonomska kriza dovela je do niske razine životnog standarda i masovnog iseljavanja stanovnika, posebice mladih i visokokvalificiranih stanovnika. Ukoliko se ne provede potrebna aktivna populacijska politika Republika Hrvatska će nastaviti nizati negativne demografske trendove i u budućnosti. Potrebno je što prije naći dugoročno rješenje koje će pozitivno djelovati i na demografiju, a posljedično i na gospodarski razvoj Hrvatske.

Ključne riječi: demografska kretanja, struktura stanovništva, migracije, gospodarstvo RH

SUMMARY

Demographic trends of the population of the Republic of Croatia from 1948 to 2019, its structure and future projections are presented in this final paper. A casual link between the unfavorable demographic picture and the economic development of Croatia was presented. A decline in the total number of inhabitants, a low level of fertility, natural depopulation, demographic ageing of the population, an increase in the life expectancy of man, lack of labour force and unequal population have marked Croatia in the last few decades. The global economic crisis has led to a low level of living standards and mass emigration of inhabitants, especially young people and highly qualified residents. If the necessary active population policy is not implemented, the Republic of Croatia will continue to set negative demographic trends in the future. It is necessary to find long-term solution that will positively affect demography and consequently the economic development of Croatia.

Keywords: demographic trends, population structure, migration, Croatian economy